

Η ΕΙΔΗΣΗ ΤΗΣ ΜΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΗΣ ΘΑΣΟΥ
ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΕΣΒΕΥΤΙΚΗ
ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ (1912-1913)

Η λ ί α ς Σ α κ ο ύ λ η ς

Η απελευθέρωση της Θάσου, η οποία έγινε στις 18 Οκτωβρίου 1912, άνοιξε νέους ορίζοντες για τους κατοίκους της. Αιώνων όνειρα και πόθοι των Θασίων έγιναν πραγματικότητα και όπως γράφει ο Γ. Παπαευστρατίου «η προ τεσσάρων αιώνων αναμενόμενη ελευθερία απεδόθη εις τους δυστυχείς κατοίκους της ευδαίμονος Θάσου, η δε αφόρητος εκείνη τυραννία απέπτη πλέον και η Θάσος φέρελπις βλέπει προς την ευδαιμονία»¹. Τη χαρά όμως των Θασίων για την απόκτηση της ανεξαρτησίας τους διέκοψε η δυσάρεστη είδηση που κατέφθασε από το Λονδίνο τηλεγραφικά, ότι υπήρξαν αντιρρήσεις στην πρεσβευτική συνδιάσκεψη για την ενσωμάτωση του νησιού τους στο ελληνικό κράτος. Η είδηση κατατρόμαξε τους Θασίους και την ίδια ημέρα συγκεντρώθηκαν για να διαμαρτυρηθούν σε πάνδημο συλλαλητήριο που έγινε την 1η Γενάρη του 1913 μπροστά στο Διοικητήριο.

Ενώπιον του συγκεντρωμένου πλήθους, πρώτος ομίλησε ο δεκαεννιάχρονος τότε Αύγουστος Θεολογίτης, ο οποίος έκανε, απ' όσα γνωρίζουμε, και την πρώτη πολιτική του εμφάνιση στο κοινό της Θάσου. Από προφορική μαρτυρία του μακαρίτη ιατρού Γεωργίου Βασιλικού, που αναφέρεται από τον κ. Κώστα Χιόνη², μαθαίνουμε ότι ο Αύγουστος Θεολογίτης ήταν αρχικά μαθητής στου Νούκα και ύστερα συνέχισε στην Εμπορική Σχολή του Κωνσταντινίδη. Ο ίδιος ο Γεώργιος Βασιλικός, συνομήλικος με τον Αύγουστο Θεολογίτη, τέλειωσε το Γυμνάσιο Θεσ/νίκης το 1913 σε ηλικία 20 ετών. Επομένως

1. Γεωργίου Παπαευστρατίου, *Ιστορία της νήσου Θάσου*, εν Αλεξανδρεία, σ. 156.

2. Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη, *Η παιδεία στην Καβάλα (1864-1919)*, Καβάλα 1940, σ. 102-104.

ο Αύγουστος Θεολογίτης ή είχε τελειώσει ή θα τέλειωνε εκείνο το έτος το Γυμνάσιο και λόγω των εορτών θα παραβρέθηκε στο νησί του για να περάσει με τους δικούς του τις άγιες ημέρες. Από προφορικές όμως μαρτυρίες συγγενικών του προσώπων μαθαίνουμε ότι γεννήθηκε το 1892 και κατά την ημέρα του συλλαλητηρίου είχε τελειώσει την Εμπορική Σχολή Κωνσταντινίδη.

Το συλλαλητήριο της Πρωτοχρονιάς του 1913 έδωσε την ευκαιρία στο νεαρό τότε Θεολογίτη να κάνει την πρώτη πολιτική εμφάνιση στον τόπο του.

Οι πολιτικές του φιλοδοξίες και η μελλοντική κάθοδός του στον πολιτικό στίβο διαφαίνονται από την πρώτη του ομιλία που απευθύνεται στους συγκεντρωμένους συμπατριώτες του.

Επίσης εκπροσώπησε τη νέα γενιά των Θασίων σε μία αντιπροσωπευτική επιτροπή που επισκέφθηκε το βασιλέα Γεώργιο για να αναπτύξουν τις θέσεις των πάνω στο θέμα της ενσωμάτωσης της Θάσου με τη μητέρα Ελλάδα. Εξουσιοδοτήθηκε να μιλήσει αυτός και όταν τελείωσε, σηκώθηκε ο βασιλιάς Γεώργιος και, αφού τον έπιασε από τον ώμο, του είπε: «*Θαυμάζω τη ζέση των λόγων σου, νεαρέ μου, αλλά άλλοι αποφασίζουν και εμείς δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτε*». Κυριαρχική ήταν η παρουσίασή του στη Θάσο και από τους συμπατριώτες του, οι οποίοι τον εξέλεξαν συνέχεια βουλευτή, εκτιμάτο ο πατριωτισμός του, η ευθύτητά του, η εντιμότητά του και η ηθική θωράκιση που είχε, γι' αυτό όλοι τον αποκαλούσαν με το μικρό του όνομα «Αύγουστε».

Μετά το πέρας των γυμνασιακών του σπουδών και την εκπλήρωση των στρατιωτικών του υποχρεώσεων, δημοσιογραφεί σε εφημερίδες της Θεσ/νίκης. Ως δημοσιογράφος εργάζεται το 1917 στην εφημερίδα «ΦΩΣ» της Θεσ/νίκης. Από τα άρθρα που δημοσιεύει την εποχή εκείνη ξεχωρίζει η νεκρολογία που έγραψε για τον ποιητή Ιωάννη Κωνσταντινίδη. Στο από 8-10-1917 φύλλο της εφημερίδας «ΦΩΣ» η νεκρολογία του εντυπωσιάζει για τον απλό της λόγο και τη σωστή διατύπωσή της. Και η νεκρολογία εκείνη τέλειωνε με τη διαπίστωση του Θεολογίτη, πως η απώλεια του ποιητή για τους Καβαλιώτες ήταν πιο μεγάλη και πιο πικρή «*από τα δάκρυα του Βενιζέλου που έρευσαν στο νεκροκρέβατό του*»³. Από το 1920 πολιτεύεται και εκλέγεται βουλευτής Καβάλας.

Διετέλεσε πολλές φορές υπουργός σε διάφορες Κυβερνήσεις. Αποχώρησε από την πολιτική με την επιβολή της δικτατορίας. Πέθανε το 1976.

Η πρώτη ομιλία του ενώπιον των διαμαρτυρομένων συμπατριωτών του δεν είναι παρά ένα ξέσπασμα της νεανικής ψυχής του, της γενόμενης αδικίας

3. Βλ. *Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη*, Ο ποιητής Ιωάννης Κωνσταντινίδης και το έργο του (1848-1917), Καβάλα 1978, σ. 78.

από ευρωπαϊκή δύναμη που είχε συμφέρον να προτείνει τη διατήρηση του παλαιού καθεστώτος, πράγμα που προκάλεσε την οργή και αγανάκτηση του Θεολογίτη, αισθήματα που τον παρέσυραν στην ακραία θέση της πυρπόλησης του νησιού και της διεκδίκησης της ένωσης με τα όπλα σε περίπτωση επαναφοράς του παλαιού καθεστώτος.

Η θέση αυτή του Θεολογίτη δεν υιοθετήθηκε από το Βασίλειο Σκουρλέτη, ούτε από το Μ. Γούδα, κυβερνήτη του αντιτορπιλικού «Κανάρης», και οι δύο επόμενοι ομιλητές στο συλλαλητήριο. Και οι δύο ήσαν αξιωματικοί του πολεμικού ναυτικού. Ο Βασίλειος Σκουρλέτης ήταν ο διοικητής της Θάσου, αυτός που αντικατέστησε τον πρώτο προσωρινό διοικητή του νησιού Κων/ντίνο Μελά, αδερφό του Παύλου Μελά. Ο Σκουρλέτης βρισκόταν ήδη στη Θάσο στις 5-11-1912, αφού την ημέρα εκείνη υπογράφει την πρώτη διαταγή του⁴. Πόσο παρέμεινε στη Θάσο δεν το γνωρίζουμε. Το Γενάρη πάντως του 1913 βρισκόταν στη Θάσο, πράγμα που αποδεικνύεται από τα έγγραφα που υπογράφει εκείνο το μήνα⁵.

Η ομιλία του είναι ανάλογη με τη θέση που κατέχει. Αποφεύγει τις ακρότητες του Θεολογίτη, υπερασπίζεται το δίκαιο του Θασίτικου λαού, δικαιολογεί το πάνδημο συλλαλητήριο του ελληνισμού για την αποτροπή της πρότασης των ισχυρών που αποσκοπούσε στην εξυπηρέτηση των οικονομικών συμφερόντων τους και υποστηρίζει την χωρίς όρους προσάρτηση των νησιών του Αιγαίου, καθώς και όλων των άλλων κτήσεων που υπάγονται εθνολογικά στην Ελλάδα, ενθαρρύνει τους διαδηλωτές και τους διαβεβαιώνει ότι ο ελληνικός στρατός θα αποκόψει τα χέρια εκείνων που θα τολμήσουν να βεβηλώσουν την ιερή κληρονομιά των Ελλήνων. Οι χρόνοι της ελεημοσύνης πέρασαν για την Ελλάδα, γι' αυτό πρέπει οι διαδηλωτές να έχουν εμπιστοσύνη στο στρατό, που είναι σε θέση να τους υπερασπίσει.

Στο ίδιο μήκος κύματος κινήθηκε και η ομιλία του κυβερνήτη του πολεμικού «Κανάρης», που έτυχε να βρισκεται τότε στη Θάσο.

Ο Γούδας, που αναφέρεται στο έγγραφό μας, είναι ο μετέπειτα αρχηγός του στόλου, ο οποίος το 1922 δικάστηκε με τους έξι και απαλλάχτηκε.

Το 1914 είχε εγκατασταθεί ως συμβολαιογράφος κάποιος Γούδας⁶, αδελφός του αξιωματικού, ο οποίος όμως πρέπει να εγκατέλειψε το νησί, μόλις άρχισε η γαλλική κατοχή στη Θάσο.

4. Βλ. *Κωνσταντίνου Χιόνη*, Η απελευθέρωση της Θάσου το 1912 και η εγκατάσταση των πρώτων Αρχών, *Θασιακά*, τ. 2 (1985), σ. 30-31.

5. Βλ. *Κωνσταντίνου Χιόνη*, ό.π., σ. 23.

6. Βλ. *Κωνσταντίνου Χιόνη*, Η απελευθέρωση της Θάσου το 1912 και η εγκατάσταση των πρώτων Αρχών, *Θασιακά*, τ. 2 (1985), σ. 35.

Η ομιλία του Γούδα συμπληρώνει την προηγούμενη ομιλία του διοικητή της Θάσου Σκουρλέτη. Δίνει θάρρος στους Θασίους, αφού αναφέρει ότι ο αξιόμαχος ελληνικός στρατός και στόλος με πολλές θυσίες έφερε τα παιδιά της Ελλάδας στην αγκαλιά της μητέρας και ότι δεν μπορεί καμία ανθρώπινη δύναμη να αποσπάσει κανένα απ' αυτά. Γι' αυτό τους παροτρύνει να διαλυθούν ήσυχια, γιατί εκείνοι που έκαναν όλα αυτά τα θαύματα, υποστηρίζει ότι θα υπερπηδήσουν και τα μικρά αυτά εμπόδια που θα βρεθούν στο δρόμο τους.

Από τις ομιλίες των προαναφερθέντων, για τον Αύγουστο Θεολογίτη διακρίνουμε τον παρορμητικό και νεανικό χαρακτήρα του, αφού η λύση που προτείνει είναι να πυρπολήσουν τη Θάσο απ' άκρο σ' άκρο και να πάρουν τα όπλα για την τελειωτική ένωση με τη μητέρα πατρίδα, για δε τους Βασίλειο Σκουρλέτη και τον Γούδα, διακρίνουμε τα πατριωτικά τους αισθήματα, την προσήλωσή τους στα στρατιωτικά τους καθήκοντα, την πειθαρχία και την υπακοή στο Βασιλέα και προσπαθούν να εμψυχώσουν τους συγκεντρωμένους, αποφεύγοντας τις ακραίες λύσεις, αλλά και συγχρόνως να τους αποτρέψουν από τη δημιουργία επεισοδίων κατά την αποχώρησή τους. Επειδή το έγγραφο παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον, γι' αυτό και το παραθέτουμε όπως έχει:

Πρώτος το λόγο πήρε ο Αύγουστος Θεολογίτης, που ανέφερε:

Εν λιμένα Θάσου τη 1η Ιανουαρίου 1913.

Αδελφοί Θάσιοι, παΐσιον άγγελμα ηγγέλθη σήμερον εκ Λονδίνου ότι η πρεσβευτική συνδιάσκεψις έφερε αντιρρήσεις εις την μετά της μητρός ημών Ελλάδος ενώσεως μηδόλως λαμβάνουσα υπ' όψιν τα πατροπαράδοτα δικάιά μας, τας θυσίας μας, την από πεντακοσίων χρόνων δουλείαν μας, γυρεύει λέγω, μόλις ενεκολπώθημεν εις τας αγκάλας της προσφιλούς ημών μητρός Ελλάδος, μόλις είδον το απ' αιώνων περιμένομεν όνειρόν μας εκπληρούμενον, ήρχισαν μερικοί συμφεροντολόγοι, ισχυροί, αντιπράττοντες εις την ιεράν ταύτην εκπλήρωσιν των προαιώνιων πόθων μας. Αλλά αντί να απογοητενόμεθα πρέπει να αναμένωμεν με θάρρος τα γεγονότα και αν, ο μη γένοιτο, θελήσουν να μας επιβάλλουν την ατιμωτέραν καταδίκη, την επαναφοράν του ατίμου πρώην καθεστώτος, ας εγκολποθώμεν την κνανόλευκον και ενωμένοι ας αναφωνήσωμεν ότι είμεθα πραγματικοί απόγονοι των Ελλήνων, ας μιμηθώμεν τους ανδρείους Ψαριανούς που, όταν ηθέλησαν πέρυσσι να επανέλθουν εις την νήσον των, τα παρέδωσαν όλα εις το πυρ υποδείξαντες εις τον πεπολιτισμένον κόσμον ότι ο Έλλην θυσιάζει περιουσίαν, οικογένειαν και ταύτην την ζωήν του θέτων υψηλότερα όλων την ελευθερίαν τον καθώς και στην Ψαρών την ολόμαυρη ράχη κλπ. εξεικονίζει την καταστροφή των Ψαρών, έχοντες λοιπόν

και ημείς ως παράδειγμα τους Ψαριανούς ας δώσωμεν εις το πυρ από άκρον εις άκρον την νήσον και με τα όπλα εις τας χείρας διεκδικήσωμεν την τελειωτικήν ένωσιν μετά της μητρος μας Ελλάδος. Θεολογίτης.

Διοικητής Σκουρλέτης εκ του εξώστου. Αδελφοί Έλληνες μόλις σήμερον μας μετέδωσεν ο τηλεγράφος αυτήν την είδησιν ως βόμβα ήχησεν εις τα ώτα μας και μετ' ακρατήτου αγανακτήσεως και απεχθείας σύμπας ο Έλληνισμός ως αντάλλαγμα προέβη εις πάνδημο συλλαλητήριο αποκρούων εντόνως πάσαν άλλην λύσιν ή την άνευ όρων προσάρτησιν των νήσων όλων του Αιγαίου και αρχιπελάγους και πάσαν κτήσιν υπαγομένην εθνολογικώς εις την Ελλάδα, αλλά πρέπει να ατενίζετε με θάρρος, διότι αφ' ενός ο σεπτός ημών βασιλέας, η κυβέρνησις αυτού, ο γενναίος ελληνικός στρατός, ο γενναίος ημών στόλος, αγροπνούν και περιμένουν πάνοπλοι όπως κόψουν τας χείρας των βεβήλων, οίτινες θα απλώσουν εις την ιεράν ημών κληρονομίαν, εστέ βέβαιοι λοιπόν ότι παρήλθον οι χρόνοι που εξούσε η Ελλάς με ελεημοσύνας των ισχυρών, σήμερον διά του στρατού και του στόλου της επανέκτησε τα υπόδουλα τέκνα της και πάλιν με αυτά θα τα υπερασπίσει, ας αναφωνήσωμεν λοιπόν ζήτω ο βασιλεύς, ο στρατός, ο στόλος.

Λόγος του κ. Γούδα, Κυβερνήτου «Κανάρης».

Πολίται Έλληνες, συμπληρώνων και εγώ δι' ολίγων τον λόγον του διοικητού Θάσου και προσφιλούς μου συναδέλφου σας επαναλαμβάνω να μην απογοητεύεσθε αλλά με στερεράν πεποίθησιν να ελπίζετε την πλήρη εκπλήρωσιν των πανελληνίων πόθων, διότι έχομεν τοιούτον βασιλέα, τοιούτην σιδηράν κυβέρνησιν και τοιούτον αξιόμαχον στρατόν και στόλον, ώστε με τόσων ετών περιπετειώδη και γέμοντα τρικυμιών βίον έφεραν το σκάφος το ελληνικό εις τον ποθητόν λιμένα, δηλαδή υπέστη δυσαναλόγους θυσίας η Ελλάς, αλλά έκλεισε σχεδόν όλα τα τέκνα της εις τας αγκάλας της και δεν είναι δυνατόν ανθρώπινη δύναμις να της αποσπάσει ένα εξ αυτών. Τώρα διαλυθείτε ήσυχοι, ότι εκείνοι οι οποίοι έκαμαν όλα αυτά τα θαύματα θα υπερηδηήσουν, εάν ευρεθούν και μερικά προσκώματα εις τον δρόμον τους.

Το κείμενο είναι γραμμένο σε μονόφυλλο χαρτί και καταλαμβάνει την εμπρόσθια όψη και ένα μεγάλο μέρος της πίσω σελίδας. Το έγγραφο βρέθηκε από τον Κώστα Θεολογίτη στα κατάλοιπα του θείου του Αύγουστου Θεολογίτη και φωτοτυπία αυτού παραχώρησε στον κ. Κων/νο Χιό:η, ο οποίος το έθεσε στη διάθεσή μου για να το μελετήσω και ν' ανταποκριθώ στην παρούσα ανακοίνωσή μου.

